

PROBLEME DE CULTIVARE A VOCABULARULUI LIMBII ROMÂNE

Svetlana Cravenco

Catedra Limba Română și terminologie medicală USMF „N. Testemițanu”

Summary

Cultivation problems of the Romanian vocabulary

The existent totality of words in one language forms the vocabulary or the lexicon this language. The vocabulary is considered to be most mobile department of the language, permanently exposed to changes, opened to the influences produced by the modifications from the society, scientific progress and technology.

Rezumat

Totalitatea cuvintelor existente într-o limba formează vocabularul sau lexicul acestei limbi. Vocabularul este considerat compartimentul cel mai mobil al limbii, supus permanent schimbării, deschis influențelor produse de modificările ce au loc în societate, progreselor științei și tehnicii.

Fiecare persoană interesată de propria sa instruire, respectiv de cultura sa generală, al cărei statut civic îi pretinde un vocabular corect și civilizată, caracteristic epocii moderne în care trăim, ar trebui să se străduiească să înlăture erorile de exprimare orală și scrisă, perfecționând limbajul nostru cotidian în spiritul normelor române literare.

Limba română este într-o permanentă schimbare: apar cuvinte noi care denumesc relații noi; dispar cuvinte vechi, odată cu dispariția realităților pe care le-au denumit, unele cuvinte noi dobândesc sensuri noi.

Nu e nimic mai greu decât situația în care trebuie să alegi un singur cuvânt dintre mai multe posibile, dacă dorești să te exprimi corect, clar, inteligibil, precis.

Una e să spui: prieten adevărat, talent adevărat, cafea adevărată ... și cu totul alta e să alegi, să potrivești contextul cuvântului: prieten devotat, talent autentic, cafea veritabilă, etc.

Prin urmare, am putea conchide ca cele mai numeroase și mai supărătoare greșeli de limbă se înregistrează în domeniul lexicului. Ele apar chiar în vorbirea și scrisul unor oameni cu pretenții de cultură. Cauza principală rezidă în insuficienta preocupare, la nivel social și individual pentru învățarea lexicală în condițiile în care vocabularul, aflându-se într-un continuu proces de schimbare poate fi mai greu normat.

Necunoașterea exactă a sensurilor unor cuvinte duce la decodarea greșită a disponibilităților semantice de asociere ale acestora și, în consecință, la combinații semantice eronate și neclare.

Dificiențele provin din suprapunerea inutilă a unor sensuri sau din incompatibilitatea semantică a membrilor unor îmbinări lexicale.

Florin Marcu în Prefața la Marele Dicționar de Neologisme menționa: „Dacă e adevărat, cum spunea Eminescu, vorbind despre importanța limbii în viața unui popor, că limbajul e „măsurariul civilizației”, atunci stratul cel mai nou al lexicului, neologismele, constituie un indice grăitor al înnoirii limbii, pe măsura progresului civilizației moderne care reclamă continuu termeni adecvați și expresii pentru noțiuni, pentru realități, perfecționari de tot felul”.

Dintre problemele de cultivare a limbii legate de vocabular, cel mai mult discutată este, fără îndoială, problema neologismelor, al căror sens nu e cunoscut cu precizie de către vorbitorii cu o cultură lexicală precară.

Ilustrând profesiile civilizației contemporane și eforturile perfecționării surselor generale de exprimare sau un reflex direct al modernizării limbii, neologismele pun oricărui vorbitor probleme de sens, de formă, de pronunțare, de scriere corectă ...

Pentru realizarea unei comunicări precise și nuanțate, stratul cel mai nou al lexicului, neologismele, trebuie folosit corect, cu respectarea a ceea ce se numește proprietatea termenilor, adică a sensului exact.

Vorbitorii năzuiesc la o exprimare elevată, fără să verifice cu dicționarul accepțiile cuvântului necunoscut. Acest tip de greșeală se comite și din cauza asemănării cuvântului respectiv cu altul.

În cele ce urmează vom examina o serie de neologisme care sunt frecvent confundate cu cuvinte asemănătoare, precizându-le sensul lor exact, pentru a evita folosirea incorectă a lor.

N d/o	Neologisme	Sens atribuit greșit	Sens recomandabil
1	doleanța	dorință	plângere, reclamație
2	portabil	portabil (comod de purtat)	ușor de transportat
3	fortuit	forțat, obligat, silit	întâmplător
4	temerar	temător, fricos	curajos, îndrăzneț peste măsură
5	vindictiv	vindecator	răzbunător
6	salutar	care este demn de salutat	salvator, sau util pentru păstrarea sănătății
7	lucrativ	de lucru	profitabil, rentabil, aducător de câștig
8	libertin	liber	destrăbălat
9	serviabil	servil	care face cu plăcere serviciile altora
10	a desemna	a desemna	a indica, a numi
11	onomastică	ziua de naștere	ziua numelui
12	inopinat	fără opinie	pe neașteptate
13	specios	ceea ce se referă la o specie	amăgitor, înșelător
14	sumum	sumă, adunare, reuniune	culme, gradul cel mai înalt la care se poate ajunge a crea, a plăsmui, a aduce ceva la îndeplinire
15	a realiza	a vinde	a se dezvolta pe deplin, a crea, a plăsmui

Limba română și-a îmbogățit și reînnoit neconținut lexicul și prin adaptarea unor cuvinte de circulație internațională. În momentul introducerii lor în limba, aceste cuvinte au fost adaptate limbii noastre.

Neologismele acceptate acum de limba română sunt aproape fără excepție, întâlnite în toate limbile europene și chiar și pe celelalte continente. Aceasta constituie un mare progres al limbii, în general, căci cel mai important lucru este să poți să te înțelegi peste tot în lume cu cei pe care îi întâlnești.

În procesul de modernizare și internaționalizare a vocabularului limbii române un rol important îi revine și influenței engleze și americane, manifestate fie direct, fie prin intermediul limbii franceze. Un număr mare de cuvinte englezești au îmbogățit, în secolul nostru diferite domenii:

cinematografiei, al medicinei, al diverselor științe precum și al tehnicii în general.

Masiva pătrundere a elementelor neologice în limba noastră ridică și problema selecției, dar mai ales aceea a pronunțării și scrierii lor, a păstrării înțelesului acestor cuvinte.

Vorbitorii suferă pasiunea lingvistică, sub influența socio-culturală a filmelor, a reclamelor, a dezbaterilor televizate, adoptând termeni anglo-americani la moda.

Normele unitare ale limbii literare și sfera acțiunii de cultivare a limbii nu se reduc doar la ortografie, adică la scriere.

Scrierea poate ascunde, diferențe foarte importante în ceea ce privește pronunțarea unitară, care constituie o fază superioară însușirii scrierii corecte.

De exemplu, cuvintele: computer, management, manager ... se scriu după cum este indicat, dar se pronunță: computer, menigiment, meniger etc.

Pentru păstrarea corectitudinii, a măsurii și a bunului - simț, atât în ce privește forma, cât și conținutul acestor cuvinte, va îndemna să recurgeți cât mai des cu putința la Dicționarul de neologisme și chiar la dicționarele de pronunțare și la cele explicative ale limbilor respective.

De asemenea, dificultăți în exprimarea corectă prezintă și paronimele-cuvinte cu forma sonoră asemănătoare (dar nu identică) și cu sensuri diferite.

Amplificarea rapidă și masivă a lexicului românesc în ultima perioadă de timp cu termeni din diverse surse, dar mai ales anglo-americane duce implicit și la sporirea numărului de paronime care impun explicații suplimentare, întrucât ele angajează, mai ales pentru tineretul în formare, „un nivel de cultură și de stăpânire a tezaurului limbii naționale”.

Paronimia este un fenomen obiectiv al vocabularului, întocmai ca sinonimia, omonimia, antonimia și se realizează la nivelul limbii în timp ce „atracția paronimică”, la fel ca etimologia populară, contaminația, confuzia de termeni etc. ..., are un aspect individual și social și se realizează la nivelul vorbirii. Atracția paronimică se produce de regulă, între cuvintele de la periferia vocabularului, fie că sunt recent create sau împrumutate și încă neasimilate de masa largă a vorbitorilor. Teoretic, oricine poate face, conștient sau nu, o confuzie paronimică, dar această rămâne, în majoritatea cazurilor, limitată la o circulație restrânsă sau individuală.

Paronimele, prin insuficienta asimilare a sensurilor și a formei, pot genera cu ușurință grave greșeli de limbă, de comunicare. Aceasta, deoarece vorbitorul este tentat să înlocuiască în procesul comunicării cuvântul insuficient asimilat cu cel care îi este lui cel mai bine cunoscut.

Confuzia paronimelor este o greșală ori de substituție reciprocă între cele două unități lexicale, ori o cunoaștere unilaterală, adică doar a unui cuvânt.

În acest caz, cuvântul cunoscut se folosește și în contextul celui ignorat, ceea ce duce la incompatibilitatea semantică.

Numai așa se poate explica de ce unii vorbitori spun concert de stradă, a face furouri - în loc de a face furori (a provoca admirație) sau înlocuiesc printr-o falsă analogie adagiul cu adaos, pe forțat cu forțiat, pe reporta cu repurta etc.

Asimilarea sensului exact al paronimelor contribuie la evitarea „alunecării paronimice” îmbogățindu-ne rapid și substanțial vocabularul în zonele subtile și abstracte.

Structura complexă paronimică a unei limbi e semn de bogăție și de varietate. Paronimia joacă un rol esențial în învățarea limbilor străine.

Pentru a evita confuziile dintre paronime va îndemna să însușiți sensurile exacte a cât mai multe dintre ele:

Apropia – a se apropia în spațiu tot mai aproape de ceva, de cineva

Apropia – a-și însuși un lucru străin

Colabora – a participa alături de alții la realizarea unei acțiuni

Corobora – a întări, a confirma ceva

Diferend – deosebire de păreri între două sau mai multe persoane, state, dezacord, neînțelegere

Deferent – plin de diferență, de stimă, respectuos

Dependență – legătură, aservire

Depedința – anexa

Eminent – excepțional, remarcabil (despre oameni)

Iminent – inevitabil

Elucida – a clarifica

Eluda – a ocoli, a evita, a ignora automat

Familial – privitor la familie

Familiar – simplu, fără pretenții comune

Gera – a administra afacerea alții persoane

Gira – a-și da girul, a garanta pentru cineva

Învesti – a acorda cuiva un mod oficial un drept, o autoritate

Investi – a alocă un fond, un capital, diverse mijloace într-o interpretare, afacere

Ordinal – care se poate înțelege bine

Ordinar – obișnuit, de rînd
Stoc – bunuri de rezervă în magazine, piață
Stog – gramada de fin
Însera – a se face seara
Insera – a introduce, a adăuga
Evalua – a determina, a stabili, prețul, valoarea, numărul
Evolua – a trece printr-o serie de transformări, prin diferite faze progresive spre o treaptă superioară
Gerant – administrator
Girant – persoana care garantează
Temporal – care indica timpul, privitor la timp
Temporar – vremelnic, trecător, provizoriu

De obicei ca formă (complex sonor) ele diferă printr-un sunet, maxim două, de aceea sunt surse de confuză și greșeli de limbă se folosesc pentru a plasticiza vorbirea orală și scrisă, deoarece exprimarea care utilizează un singur cuvînt pentru elucidarea situațiilor devine seacă, sâcâietoare, de a varia exprimarea pentru a nu lasă impresia de monotonie și sărăcie.

Concluzie

Am putea concluziona ca: limbajul evoluează rapid și mai ales asimilează rapid cuvinte imprumutate din alte limbi, ca este absolut necesară o mare atenție în exprimare, o bună cunoaștere a sensului tuturor cuvintelor folosite pentru a transmite un mesaj coerent și corect.

Bibliografie

1. Chiriac M. „Probleme de vocabular prin explicații și teste”, București, Recif, 1996.
2. Grosu E. „Mic dicționar de pleonasm”, Chișinău, Epigraf, 1996.
3. Paliu A. „Cultura comunicării”, Chișinău, Epigraf, 1999.
4. Lazarescu Rodica. „Mic dicționar al capcanelor limbii române”, Ed. Niculescu, București, 2000.
5. Radulescu Ilie Ștefan. „Să vorbim și să scriem corect”, Ed. Niculescu, București, 2000.
6. Rusnac G. „Limba română corectă”, Chișinău, ARC, 1996.
7. „Dicționarul explicativ al limbii române”, ed. II, București, Univers Enciclopedic, 1996.

CONTROVERSE DE CORECTITUDINI LA LECȚIILE DE LIMBA ROMÂNĂ

Aliona Busuioc, Natalia Țurcan

Catedra Limba Română și terminologie medicală USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Correctness controversies during Romanian lessons

Linguistic „borrowing” is a „phenomenon” having a high occurrence in Romanian. This procedure by means of which the vocabulary and the phraseology of one language is enriched, is often ignored or avoided consciously in different textbooks both for pupils and students. Due to the fact that a lot of aspects of the borrowings are little known, it is often confused with a simple translation or a simple borrowing. This constitutes an additional reason to analyse this phenomenon in Romanian.

Rezumat

Calculul lingvistic este un fenomen reprodus frecvent în limba română. Acest procedeu prin care se îmbogățesc în special lexicul și frazeologia unei limbi este deseori ignorat sau evitat în mod conștient în diferite manuale atât pentru elevi, cât și pentru studenți. Prin faptul că multe aspecte ale calculului sunt prea puțin cunoscute, de multe ori acesta este confundat cu simpla